

Turun normaalikoulun perusasteen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

Suunnitelma tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden
edistämiseksi
2024–2025

Sisällysluettelo

1. Johdanto
2. Nykytilanne
3. Toimenpiteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi
 - 3.1. Tiedonkeruu
 - 3.2. Hyvinvoinnin vuosikello
 - 3.3. Toimintaohjeet kiusaamiseen ja häirintään puuttumiseksi
 - 1) Häirinnän määrittely
 - 2) Häirinnän tunnistaminen
 - 3) Häirintään puuttuminen
 - 4) Seuranta
4. Suunnitelmasta ja tuloksista tiedottaminen
5. Suunnitelman arviointi ja seuranta
6. Toimenpiteet lukuvuonna 2024–2025
7. Lähteet

Liite 1: Käsitteiden määritelmät

1. Johdanto

Tasa-arvolaki velvoittaa viranomaiset edistämään naisten ja miesten välistä tasa-arvoa kaikessa toiminnassaan tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti, sekä ennaltaehkäisemään sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää. Laki on vuodesta 2015 saakka velvoittanut koulutuksen järjestäjät laatimaan kirjallisen oppilaitoskohtaisen tasa-arvosuunnitelman yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden kanssa. Erityistä huomiota tulee kiinnittää oppilasvalintoihin, opetuksen järjestämiseen, oppimiseroihin ja opintasuoritusten arviointiin sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen.

<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>

Vastaavasti yhdenvertaisuuslaki velvoittaa koulutuksen järjestäjät arvioimaan ja edistämään yhdenvertaisuutta omassa toiminnassaan sekä laatimaan yhdenvertaisuussuunnitelman yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja syrjinnän ehkäisemiseksi. Lain mukaan ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141325?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=YHDENVERTAISUUSLAKI>

Peruskoulun uusi opetussuunnitelma (OPS 2014) painottaa edeltäjäänsä enemmän tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysymyksiä sekä sukupuoleen että kulttuuriin liittyen. Opetussuunnitelma ohjaa moninaisuuteen ja sen tunnistamiseen paitsi arvona, myös käytännössä toimintakulttuuria kehittämällä. Miten tunnistaa ja ehkäistä oppiaineiden ja eri ammattialoille suuntautumisen sukupuolittuneisuutta? Miten tunnistaa rasmin eri muotoja ja toimia antirasistisesti purkamalla eriarvoistavia ja etuoikeuttavia toimintamalleja oppimisympäristössä?

Turun normaalikoulun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on toiminnallinen. Lain edellyttämät suunnitelmat sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi on yhdistetty yhdeksi asiakirjaksi. Suunnitelma on laadittu työkaluksi, jonka avulla ehkäistään sukupuolen, seksuaalisen suuntautumisen, kulttuurin, uskonnon, etnisen alkuperän, kielen, iän, sairauden, vamman tai muun henkilöön liittyvän syyn aiheuttamaa syrjintää ja epätasa-arvoa mahdollisimman konkreettisin tavoin.

Suunnitelman tekemiseen on nimetty työryhmä, jossa on mukana henkilökunnan edustajia ala- ja yläkoulusta. Suunnitelman arvioimiseen ja toteuttamiseen otetaan mukaan erilaisin tavoin koko henkilökunta ja perusopetuksen oppilaat. Työn alkuun panevat toimenpiteet toteutetaan lukuvuoden 2024–2025 aikana. Jatkossa toimenpiteitä suunnitellaan vuosittain.

Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon käsitteiden määritelmät (Opetushallitus)

Tasa-arvolla tarkoitetaan kaikkien sukupuolten yhtäläisiä oikeuksia ja mahdollisuuksia sekä vallan ja resurssien tasapuolista jakautumista.

Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan kaikkien ihmisten samanarvoisuutta riippumatta iästä, etnisestä tai kansallisesta alkuperästä, kansalaisuudesta, kielestä, uskonnosta tai vakaumuksesta, mielipiteestä, vammasta, terveydentilasta, seksuaalisesta suuntautumisesta tai muusta henkilöön liittyvästä syystä.

Sekä tasa-arvo että yhdenvertaisuus ovat **perusoikeuksia** ja tarkoittavat samaa asiaa: syrjimättömyyttä ja tasavertaisia mahdollisuuksia ihmisen eri ominaisuuksista huolimatta.

Lisää käsitteiden määritelmiä liitteessä 1: ableismi, antirasismi, etuoikeus, inklusiivinen, intersektionaalisuus, heteronormatiivisuus, häirintä, mikroaggressio, normi, rasismi, sukupuolisensitiivisyys, vähemmistöstressi

2. Nykytilanne

Vanha suunnitelma vuodelta 2022 perustuu oppilaiden ja henkilökunnan kanssa yhteistyössä laadittuun kyselyyn, jonka avulla kartoitettiin koulun koettua tasa-arvotilannetta. Suunnitelmassa ehdotettu konkreettinen toimintaohjelma kiusaamis- ja häirintätilanteisiin on vielä toteuttamatta.

Oppilaiden kokemuksia omasta hyvinvoinnista kartoitetaan vuosittain Kouluterveyskyselyn ja koulun oman Hyvinvointikyselyn avulla. Näitä kyselyitä voi käyttää apuna tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanteen kartoittamisessa.

Turun normaalikoulussa on käytössä Hyvinvoinnin vuosikello. Koulussa tehdään paljon hyvinvoinnin teemoihin liittyvää ja samalla yhdenvertaisuutta tukevaa työtä. Tapahtumia ei ole kuitenkaan erikseen nimetty näiden teemojen alle tai kirjattu Hyvinvoinnin vuosikelloon. Vuoden 2024 suunnitelmassa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyö halutaan suunnitelmallisesti nivoa ja nimetä osaksi Hyvinvoinnin vuosikelloa. Vuosikello on valmis rakenne, jota aktiivisesti käyttämällä voidaan vahvistaa ja lisätä inklusiivisia ja moninaisuuden hyväksyviä ajattelu- ja toimintatapoja koulun arkeen. Hyvinvoinnin vuosikello halutaan saada visuaalisesti näkyväksi koulun eri tiloihin. Sitä varten on olemassa henkilökunnan työstämä malli Hyvinvoinnin puusta. [HYVINVOINNIN PUU \(thinglink.com\)](https://thinglink.com)

Koulu tekee yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa ja toteuttaa yhdessä yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistävää toimintaa. Mm. Turun Tyttöjen Talo, Mvkk, NMKY:n ja Auralan Settlementti pitävät koulullamme omia välitunteja tai työpajoja oppitunneilla.

Koulukohtainen yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä (KOR) koordinoi yhteisöllistä oppilashuoltotyötä koulussa ja edistää kouluyhteisön terveellisyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta.

Turun normaalikoulu on osa maailmanlaajuisia Unesco-kouluverkostoa. Verkostoon kuuluvien koulujen yhtenä tehtävänä on edistää kulttuurienvälistä vuorovaikutusta ja kehittää ja testata osallistavia opetusmenetelmiä (teemoina esimerkiksi rauha ja ihmisoikeudet).

3. Toimenpiteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi

Suunnitelman toimenpiteisiin kuuluvat tiedonkeruu, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön liittäminen osaksi Hyvinvoinnin vuosikelloa, syrjinnästä vapaaksi kouluksi julistautuminen ja toimintaohjeiden laatiminen häirintä- ja kiusaamistapauksiin.

Toiminnallisuuden kautta tapahtuva tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön näkyväksi tekeminen antaa mahdollisuuden työ- ja kouluyhteisössä käytävälle arvokeskustelulle, toimintakulttuurin kriittiselle tarkastelulle ja muutokselle.

3.1. Tiedonkeruu

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman teko edellyttää tietoa koulun tilanteesta. Tässä suunnitelmassa tiedon tuottaminen nähdään osana toiminnallista tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä. Oppilaiden kanssa keskustellaan ja heidän kokemuksiaan kuunnellaan yhdenvertaisuuteen liittyvistä aiheista. Yläkoululaisten ja alakoululaisten kokemuksia kartoitetaan ikätasoisin tavoin. Lukuvuoden 2024–2025 tiedonkeruun teemat ovat 1. *Yhdenvertaisuus* 2. *Tasa-arvo* 3. *Kiusaaminen ja häirintä* 4. *Antirasismi* 5. *Kielellinen yhdenvertaisuus*.

Lukuvuoden 2024–2025 aikana yläkoulussa pidetään viisi tiedonkeruun teemojen mukaista aamunavausta. Aamunavauksiin tehdään valmis aineisto, jossa selitetään käsite ja sen sisältö. Tunnin opettaja käy asian läpi oppilasryhmän kanssa. Aineistoon kuuluu lyhyt Forms-kysely, johon oppilaat vastaavat puhelimella tai tietokoneella. Kyselyllä kartoitetaan oppilaiden kokemuksia ja näkemyksiä kouluyhteisön tilanteesta kutakin aihetta koskien. Työryhmä kokoaa vastaukset ja poimii esiin nousevat ongelmat tai teemat yhteiseen jatkokäsittelyyn. Jatkotyöhön otetaan henkilökunnan lisäksi mukaan yläkoulun oppilaskunnan hallitus.

Alakoulua varten työryhmä laatii vastaavasti ehdotuksen tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta koskevien asioiden käsittelyyn. Alakoulun opettajat muokkaavat ehdotusta ja toteuttavat tiedonkeruun omien ryhmiensä toimintatapoihin sopivin tavoin. Ajatuksena on, että oppilaiden kokemuksia ja näkemyksiä kouluyhteisön tilanteesta kerätään keskustellen. Luokanopettaja kirjaa ylös oppilaita puhuttaneet keskeiset asiat ja välittää työryhmälle. Työryhmä kokoaa eri luokkien vastaukset yhteen ja työstää ne jatkoa varten. Jatkokäsittelyyn otetaan mukaan alakoulun oppilaskunnan hallitus.

Oppilaiden kanssa tehdyn tilannekartoituksen perusteella valitaan lukuvuoden 2025–2026 kehittämiskohteet ja suunnitellaan toimenpiteet koulun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanteen parantamiseksi.

Turun yliopistolla on henkilöstöä ja opiskelijoita koskeva yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma 2021–2023. Turun normaalikoulun yhdenvertaisuustyössä voidaan kuitenkin huomioida opettajien, oppilashuollon henkilökunnan ja opetusharjoittelijoiden näkemyksiä kouluyhteisön yhdenvertaisuustilanteesta omilla kyselyillä. Opettajien ja oppilashuollon kysely voidaan tehdä sähköisenä jonkin opettajankokouksen tai suunnittelupäivän yhteydessä. Työryhmä laatii kyselyn muuta henkilöstöä kuunnellen.

Opetusharjoittelijat ovat tärkeä osa koulu yhteisöä ja heidän on hyvä saada eri tavoin mukaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöhön. He vievät oppimaansa eteenpäin tuleviin työpaikkoihin. Harjoittelijoiden kuuleminen antaa uuden näkökulman koulun toimintakulttuurin ja muutostarpeiden arvioimiseen. Opetusharjoittelijoiden kokemusten kartoittaminen voi tapahtua ohjaavan opettajan vetämänä keskusteluna ryhmänohjauksessa ja/ tai kyselynä. Työryhmä suunnittelee muuta henkilöstöä kuunnellen valmiin materiaalin keskustelua ja kyselyä varten ja kokoaa tulokset yhteen. Lisäksi harjoittelijoita voi ohjata huomioimaan yhdenvertaisuuteen liittyvät teemat harjoitustunneillaan ja tarjota mahdollisuutta niihin liittyvien tapahtumien järjestämiseen.

3.2. Hyvinvoinnin vuosikello

Koulussamme on käytössä hyvinvoinnin vuosikello. Vuosikellon viisi teemaa ovat: 1. yhteisöllisyys ja osallisuus 2. opiskelutaidot, liikunta, uni, ravinto 3. kiusaamisen ehkäisy, ristiriitojen ratkaiseminen, somen käyttö 4. tunneilmaisu, hyvän huomaaminen, kuuntelu, empatia, rauhoittuminen 5. tulevaisuus, unelmat ja onnistuminen. Vuosikelloon liittyen perusopetuksen oppilaille tehdään vuosittain Hyvinvointikysely syys- ja kevätlukukaudella. [HYVINVOINNIN PUU \(thinglink.com\)](https://www.thinglink.com)

Hyvinvoinnin vuosikello otetaan aktiiviseen käyttöön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön välineenä. Vuosikelloon kirjataan Pride-viikko, rasminvastainen viikko yms. sekä niihin liittyvät konkreettiset tapahtumat.

Lukuvuoden 2024–2025 tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön aloittaa [syrjinnästä vapaaksi alueeksi](#) julistautuminen syyslukukaudella. Tapahtumaan valmistellaan aamunavaus ja ohjelmaa luokissa sekä toivotaan puhetta rehtorilta ja/tai oppilaiden edustajalta. Kouluun hankitaan Syrjinnästä vapaa alue -kyltti, joka laitetaan esille kouluun, kuten muuta asiasta kertovaa aineistoa, jota voidaan tuottaa myös oppilaiden kanssa.

3.3. Toimintaohjeet kiusaamiseen ja häirintään puuttumiseksi

Osana tasa-arvo- ja hyvinvointisuunnitelmaa laaditaan konkreettiset toimintaohjeet tilanteisiin, joissa oppilas kokee häirintää tai kiusaamista. Toimintaohjeet sisältävät tilanteiden määrittelyn, sekä tunnistamis-, puuttumis- ja seurantaohjeet.

Toimintaohjeet tulevat henkilökunnan, oppilaiden ja huoltajien tietoon. Miten tehdään näkyväksi ja minne?

Alla on ehdotus toimintaohjeiksi häirintään puuttumiseksi (norssin käytössä olevat ohjeet tiivistettynä ja muutamia lisäyksiä ehdotukseksi). Miten toimii muu henkilökunta (esim. Tapa, kanslian väki, siistijät, ruokalan henkilöstö)?

1) Häirinnän määrittely

Häirintä on yhdenvertaisuuslaissa kiellettyä syrjintää. Se on käyttäytymistä, jolla loukataan henkilön tai ihmisryhmän ihmisarvoa. Häirinnässä henkilö aiheuttaa halventavan, nöyryyttävän, uhkaavan, vihamielisen tai hyökkäävän ilmapiirin syrjimällä henkilöllä tai ihmisryhmällä esimerkiksi seksuaalisen suuntautumisen, alkuperän tai vammaisuuden perusteella. Käyttäytyminen kattaa laajasti puheen ja kirjallisen viestinnän lisäksi myös esimerkiksi ilmeet, eleet, epäasiallisen materiaalin esittämisen ja muun viestinnän. Käyttäytyminen voi myös täyttää kunnianloukkauksen tunnusmerkit. (<https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/hairinta>)

Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä on tasa-arvolaisissa tarkoitettua syrjintää. Seksuaalinen häirintä on sanallista, sanatonta tai fyysistä luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, joka loukkaa henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta. Sukupuoleen perustuva häirintä on henkilön sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun liittyvä käytös, joka ei ole seksuaalista. Seksuaalisessa ja sukupuoleen perustuvassa häirinnässä luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri. (<https://tasa-arvo.fi/hairinta>)

2) Häirinnän tunnistaminen

Voi perustua omaan tai toisen aikuisen havaintoon, häirinnän uhrin tai toisen oppilaan havaintoon tai huoltajan ilmoitukseen.

3) Häirintään puuttuminen

Kaikilla koulun aikuisilla on velvollisuus puuttua häirintätilanteeseen. Ensisijaisena vastuuhenkilönä on aikuinen (opettaja tai muu henkilökuntaan kuuluva), joka on ensimmäisenä tilanteessa mukana. Työntekijä, joka ei kuulu opetushenkilökuntaan, voi ohjata asian asterehtoreille.

1. Välitön reagointi
2. Keskustelu osapuolten kanssa (häirinnän uhri ja häirinnän tekijä erikseen)
 - tilanteen taustojen selvittely
 - tekijää ohjataan empatiaan ja suvaitsevaisuuteen
 - tarvittaessa mukaan vararehtorit ja kuraattori
3. Sovittelukeskustelut: anteeksipyyntö- ja sopimismahdollisuuden järjestäminen
4. Vie tieto luokanopettajalle/luokanohjaajalle
5. Keskustelusta ilmoitus oppilaan/oppilaiden huoltajille
6. Kirjaus Wilmaan huoltajille nähtäväksi
7. Tarvittaessa jälki-istuntoa tai huoltajien kutsuminen keskusteluun

4) Seuranta

- Tilanteen selvittelyn aloittajalla on vastuu seurannasta ellei toisin sovita
- Vakavista ja toistuvista häirintätilanteista koulu tekee lastensuojeluilmoituksen

Koulun järjestyssäännöt ja seuraamusmalli löytyvät Turun normaalikoulun nettisivulta reitistä:

- Perusopetus > Opetussuunnitelma, luokat 1-9 > Turun normaalikoulun perusopetuksen opetussuunnitelma (linkki kuvan alla) > Oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen

<https://sites.utu.fi/popstnk/front-page/oppimista-ja-hyvinvointia-edistava-koulutyon-jarjestaminen/>

Sivulta erikseen avattavissa:

- Järjestyssäännöt
 - Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö
 - Suunnitelma kiusaamisen ja väkivallan ehkäisemiseksi
-
- **Minä norssilainen -säännöt?**

4. Suunnitelmasta ja tuloksista tiedottaminen

Toiminnallisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman tarkoituksena on tuoda sen eteen tehtävä työ näkyväksi osaksi koulun arkea. Suunnitelmaan liittyvät toimintaohjeet kiusaamiseen ja häirintään puuttumiseksi tulevat henkilökunnan, oppilaiden ja perheiden ja opetusharjoittelijoiden nähtäväksi.

Toimintaohjeet ja koulun järjestyssäännöt käydään läpi oppilaiden kanssa alakoulussa luokanopettajan johdolla ja yläkoulussa luokanohjaajantunnilla. Huoltajille näistä kerrotaan vanhempainilloissa. Opetusharjoittelijat saavat tiedon harjoitteluinfojen ja ohjauksen yhteydessä.

Lukuvuoden 2024–2025 alussa tapahtuva syrjinnästä vapaaksi alueeksi julistautuminen avaa yhdenvertaisuustyön. Sen yhteydessä kerrotaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmasta sen toteutustavoista. Asia tehdään näkyväksi koulun seinille julistein ja muun materiaalin avulla.

5. Suunnitelman arviointi ja seuranta

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman ja siihen kirjattujen toimenpiteiden toteutumista arvioidaan vuosittain. Arvioinnissa ovat mukana suunnitelmaa valmistelleen työryhmän jäsenet ala- ja yläkouluista. Arviointia tehdään yhdessä rehtoreiden ja henkilökunnan kanssa mm. opettajankokouksien ja teso-päivien yhteydessä. Arviointiin otetaan mukaan myös oppilaskunnan hallitukset.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota siihen, ovatko valitut toimenpiteet olleet riittäviä ja toimivia. Ovatko ne tuoneet yhdenvertaisuuteen kuuluvia aiheita yleiseen tietoisuuteen ja onko niiden avulla onnistuttu herättämään aitoa keskustelua kouluyhteisön yhdenvertaisuustilanteesta? Onko niiden avulla onnistuttu havaitsemaan toimintaympäristössä tai totunnaisissa toimintatavoissa muutostarpeita? Onko epäkohtiin puututtu? Onko koulun yhdenvertaisuustilanne parantunut suunnitelman toteuttamisen myötä?

Toimenpiteitä suunnitellaan vuosittain. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden teemoja pidetään yllä toistuvien tapahtumien, jotka liittyvät kalenterivuoden tapahtumiin ja on kirjattu Hyvinvoinnin vuosikelloon. Arvioinnissa hyväksi havaitut toimintatavat säilytetään ja uusia luodaan tarpeen mukaan. Oppilaskyselyissä ja kouluyhteisön muissa keskusteluissa nousevat ongelmat ja muutostarpeet otetaan huomioon uusia tapahtumia ja toimintaympäristön muutoksia suunniteltaessa.

6. Toimenpiteet lukuvuonna 2024-2025

7.8.2024 TESO-päivä: tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelun esittely ja työryhmätyöskentely

26.-30.8.2024 Turku Pride –viikon aamunavaukset, liputus ja välitunnilla (yläkoulu)
Sateenkaarinuorten kahvila (Tytöjen talo ja Poikien talo)

25.11.2024 Pedagoginen kahvila: Pride

6. Lähteet

OPH, Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma, <https://sites.utu.fi/popstnk/front-page/oppimista-ja-hyvinvointia-edistava-koulutyon-jarjestaminen/>

OPH, Käsitteet, <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/kasitteet>

Finlex, Tasa-arvolaki, <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>

Finlex, Yhdenvertaisuuslaki, <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141325?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=YHDENVERTAISUUSLAKI>

Yhdenvertaisuussuunnittelu, <https://yhdenvertaisuus.fi/etusivu>

Yhdenvertaisuusvaltuutettu, <https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi>

Tasa-arvovaltuutettu, <https://tasa-arvo.fi/hairinta>

Liite 1:

Käsitteiden määrittely

Sanasto on lainattu Opetushallituksen nettisivulta. <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/kasitteet>

Ableismi tarkoittaa sitä, että yhteiskunnassamme vammattomuus on normi. Vammattomuus on niin itsestään selvää, että vammaisuus määrittyy samalla ei-normaaliksi.

Antirasismi on aktiivista ja tietoisista toimintaa kaikkia rasismien muotoja vastaan. Tavoitteena on vähentää etnistä syrjintää, syrjivien käytäntöjen vaikutuksia ja kielteisiä ennakkoluuloja.

Etuoikeus tarkoittaa etuja, joita ihmiset tai ihmisryhmät saavat eri tilanteissa. Etuoikeudet perustuvat yhteiskunnan normeihin ja voivat olla myös tiedostamattomia.

Heteronormatiivisuus on ajattelutapa, jossa heteroseksuaalisuus määrittyy normiksi ja on siten tapa katsoa maailmaa sulkemalla pois muut seksuaalisuudet ja sukupuolen moninaisuus.

Häirintä on yhdenvertaisuuslaissa kiellettyä syrjintää. Häirintä määritellään käyttäytymisenä, jolla loukataan henkilön ihmisarvoa tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti.

Inklusiivisessa toimintakulttuurissa edistetään osallisuutta, yhteenkuuluvuutta, yhdenvertaisuutta, moninaisuuden arvostamista ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa.

Intersektionaalisuus on tarkastelutapa, jossa otetaan huomioon monien tekijöiden, kuten sukupuolen, iän, ihonvärin, katsomuksen tai yhteiskuntaluokan vaikutus samanaikaisesti.

Mikroagressio on tahallinen tai tahaton kommentti tai teko, joka vahvistaa ja ylläpitää esimerkiksi rasistisia, homofobisia tai muita syrjiviä stereotyyppioita. Puhujan harmittomiksi kokemat kysymykset tai kommentit voivat olla niiden kohteeksi joutuvalla loukkaavia ja toistuvia.

Normit ovat yhteiskunnallisia oletuksia ja odotuksia siitä, mikä on yleisesti hyväksyttyä, "normaalia" tai toivottavaa eri tilanteissa.

Rasismi on ajatusmalli, jossa joitakin ihmisryhmiä määritellään alempiarvoiseksi esimerkiksi ihonvärin, kansalaisuuden, kulttuurin, äidinkielen tai uskonnon perusteella.

Sukupuolisensitiivisyys tarkoittaa taitoa huomata sukupuolittuneita käytäntöjä ja sukupuolinormeja, jotka usein ovat tiedostamattomia.

Vähemmistöön kuulumisen voi altistaa **vähemmistöstressille**, joka syntyy elämän aikana koetuista syrjinnän ja rasismin kokemuksista tai niiden uusiutumisen pelosta.